XV. 22.

M. Tullij Ciceronis oratio pro Cn. pompeio magno in duobus cauſe generibus

conſtituta deliberatiuo ſcꝫ ꝛ demonſtratiuo: omnibuſqꝫ partibuſ orationis Rhetorice conſtans. In qua duo ꝑſuadere nititur. p. R. ſeu Quiritibus. Primū vt ſuſcipiat bellum contra Mithridatem ꝛ Tigranem reges Secundū vt Cn. Pompeius illi bello cum ſummo imperio p̄ficiatur contra ſententiam. Q. Catuli et. Q. Hortenſij.

M. Andreas Epiſtates Delitſchenſis
Ad Lectorem

Pompeij laudes hic clauſit Tullius acer
Gloria romulidum bella gerenda iubet
Hic oculis ſubiectantur que gutture dulci
Martigenis primum ſuaſerat arte potens
Nec ducis armigeri cetus hic munera deſunt
Pompeij floret candida fama quibus

Argumentum orationis Pompeiane.

CIcero creatus pretor romanus duo pſuadere nitit̃ populo ro
mano ſeu quiritibus apud quos nũc primum videtur orandi
locũ atq; aditũ habuiſſe: vt ipſe teſtatur: cum reliquũ anteac
tum tempus vite cõſumpſerit in ꝓuatis cauſis et amicis defen
dendis Sed mõ in hac populi ⁊ totius reipublice cauſa inten-
dit duo. Primum vt ſuſcipiat bellum contra Mithridatem et Tigranem re-
ges Cuz Mithridates hoſtis p.R. legatum romanum excruciatũ interfece
rit et per totam aſiam mercatores et ciues romanos interfici iuſſerit: qui mi
thridates cum fuerit a L. Lucullo impatore romano pulſus e regno ſeſe con
tulit ad Tigranem regem et ipſius fauoribus nationumq; aliarum recupe-
rauit regnũ et exercitum L. luculli ad vltimuz trucidauit. Et exinde videant̃
hĳ reges totam aſiam velle p.R. prouintiam occupare expulſo iam Ario-
barzane rege ſocio et amico p.R. ſic ſu mmũ afferũt reip. detrimẽtum. Sua
det egregie Cicero vt regibus illis bellum accuratiſſime inferatur. Scdm qd
nititur pſuadere eſt vt ſcz Cn. Pompeius illi bello cũ ſummo imperio prefi-
ciatur contra ſententiam Q. Catuli et Q. hortenſĳ qui negabant dari debere
legatum L. Gabinium pompeio ipm ſpecialiter poſtulanti. Qui Gabinius
inuitis catulo et hortenſio legẽ ante Gabiniam ꝓmulgarat: qua lege Põ-
peius prefectus fuerat bello piratico vnde famoſam illam victoriã reporta-
ret. Contra horũ ſententias Cicero mirabiliter perorat magnũ Pompeiũ nõ
hũanis ſed diuinis laudibus extollendo et nomẽ ſuũ a rebus quattuor Im-
peratori neceſſarĳs cõmendando. Scientia videlicet rei militaris: virtute:
authoritate: felicitate quas res ſummas eſſe in Pompeio demonſtrat et ar
guit etiã pro Gabinio vt detur Legatus Pompeio et exquiſitis rationibꝰ di
uinis pene ac celeſti eloquentia contraria argumenta confutat.

M. Tullij Ciceronis pro lege Manilia ſiue de laudibus Cn. Pompeij ſiue de Imperatore deligendo Oratio.

QVanq̄ꝫ mihi ſemper frequens conſpectus veſter multo iocundiſſimus: hic aūt locus ad agendū ampliſſimus ad dicendū ornatiſſimus eſt viſus Quirites: tamē hoc aditu laudis (qui ſemꝑ optimo cuiqꝫ maxime patuit) nō mea me voluntas: ſed vite mee ratōes ab ineunte etate ſuſcepte ꝓhibuerunt. Nam cū antea per etatē nonduꝫ huius authoritatē loci cōtingere auderem: ſtatueremqꝫ nihil huc niſi ꝑfectū ingenio: elaboratū induſtria afferri oportere. Omne meū tp̄us amicorū temporibꝰ tranſmittendū putaui. Ita neqꝫ hic locus vacuus vnq̄ꝫ ab ijs qui veſtrā cauſam defenderent: et meus labor in priuatorū periculis caſte integreqꝫ verſatus ex veſtro iudicio fructū ampliſſimū eſt conſecutus. Nam cū ꝓpter dilatōem cōmiciorū ter pretor p̄mꝰ centurijs cūctis renūciatꝰ ſum: facile intellexi Quirites: et quid de me iudicaretis: et quid alijs p̄ſcriberetis. Nūc cū et authoritatis in me tantū ſit: quantū vos honoribus mandandum eſſe voluiſtis: & ad agendū facultatis tantū: quantū homini vigilanti ex forenſi vſu prope dicendi quotidiana exercitatio potuit afferre: certe et ſi quid etiā dicendo cōſequi poſſum: ijs oſtendam potiſſimū: qui ei quoqꝫ rei fructuꝫ ſuo iuditio tribuendū eſſe cenſuerūt. Atqꝫ illud in primis mihi letandum iure eſſe video: ꝙ in hac inſolita mihi ex hoc loco ratione dicendi cauſa talis oblata eſt: in qua oratio nemini deeſſe poteſt. Dicendū eſt eñ de Cn. pompeij ſingulari eximiaqꝫ virtute. Huius aūt orationis difficilius eſt exitum: q̄ꝫ principiuꝫ inuenire. Itaqꝫ mihi non tam copia: q̄ꝫ modus in dicendo querendus eſt. Atqꝫ vt inde oratio mea ꝓficiſcatur: vnde hec omnis cauſa ducitur: belluꝫ graue et periculoſum veſtris vectigalibꝰ atqꝫ ſocijs a duobus potentiſſimis

Etenim̄ adhuc ita noſtri cum illo rege contenderūt imꝑatores : vt ab illo inſi
gnia victorie non victoriam reportarent. Triūphauit. L. Sylla. Triūphauit
Lucius Murena de Mithridate duo fortiſſimi viri et ſummi imperatores :
ſed ita triumpharunt : vt ille pulſus ſuperatuſqꝫ regnaret. Verūtamen illis
imꝑatoribus laus eſt tribuenda quod egerūt : Venia danda qđ reliquerūt :
ꝓpterea ꝙ ab eo bello Syllam in Italiam Reſp. Murenam Sylla reuoca-
uit. Mithridates aūt omne reliquū tp̄us non ad obliuionē veteris belli ſed
ad comꝑatōem noui contulit : qui poſtquā maximas edificaſſet ornaſſetqꝫ
claſſes : exercituſqꝫ ꝑmagnos quibuſcunqꝫ ex gentibꝰ potuiſſet comꝑaſſet :
Boſpheranis finitimis ſuis bellum inferre ſimulaſſet vſqꝫ ad Hiſpaniā le-
gatos Electanis miſit ad eos duces quibus cū tum bellū gerebamus : vt cū
duobus in locis diſiūctiſſimis maximeqꝫ diuerſis vno conſilio ab vnis ho-
ſtiū copijs bellū terra mariqꝫ gererēt. Vos ancipiti contentione diſtracti de
imperio dimicaretis : ſed tū alterius partis periculū ſertoriane atqꝫ Hiſpani
enſis que multo plus firmamēti ac roboris habebat. Cn. pom. diuino conſi
lio ac ſingulari virtute depulſum eſt : In altera ꝑte ita res a. L. Lucullo ſum
mo viro eſt adminiſtrata vt initia illa geſtarū rerum magna atqꝫ p̄clara nō
felicitati eius : ſed virtuti. Hec aūt extrema que nuper acciderunt : non culpe
ſed fortune tribuenda eſſe videanē. Sed de Lucullo dicā alio loco : ⁊ ita dicā
Quirites : vt neqꝫ vera laus ei detracta oratione noſtra neqꝫ falſa neqꝫ ficta
eſſe videaē. Sed pro veſtri imperij dignitate atqꝫ gloria : quoniā is eſt exor-
ſus oratōis mee : videte quē vobis animū ſuſcipiendū putetis. Maiores no
ſtri ſepe mercatoribꝰ ac nauiculatoribꝰ iniurioſius tractatis bella geſſerunt.
Vos tot ciuiū ro. milibus vno nuncio atqꝫ vno tp̄e necatis quo tandē anio
eſſe debetis ? legati ꝙ erant appellati ſuperbius Corinthum patres veſtri to

tius grecie lumen extinctum eſſe voluerunt Vos eum regem inultum eſſe: pa
ciemini qui legatum Po. Ro. conſularem vinculis ac verberibus atq; omi
ſupplicio excruciatum necauit? illi libertatem ciuium Romanorum immi-
nutam non tulerunt. vos vitam ereptam negligetis? Jus legationis ver-
bo violatum illi perſecuti ſunt. Vos legatum omni ſupplitio interfectum re
linquetis? Videte ne vt illis pulcherrimum fuit tantam vobis imperij glo-
riam relinquere: ſic vobis turpiſſimum ſit illud quod accepiſtis tueri et con
ſeruare non poſſe. Quid q ſalus ſociorum ſummũ in periculum ac diſcrimẽ
vocatur? Regno expulſus eſt Ariobarzanes rex ſocius Po. Ro. atq; amicus
Imminent duo reges toti Aſie non ſolum nobis inimiciſſimi ſed eſſet etiam
noſtris ſocijs atq; amicis. Ciuitates aũt omnes: cuncta Aſia: atq; grecia
veſtrum auxilium expectare propter periculi magnitudinem coguntur: im-
peratorem a vobis certum depoſcere. cum preſertim vos alium miſeritis ne
q; audent: neq; ſe id facere ſummo ſine periculo poſſe arbitrantur. Vident
et ſenciunt hoc idem quod et vos: vnum virum eſſe in quo ſumma ſint om-
nia: et eum prope eſſe: quo etiam carent egrius: cuius aduentu ipſo atq; no
mine tametſi ad Amanſt montem venerit tamen impetus hoſtiũ repreſſos
intelligunt: atq; retardatos. Hi vos (quoniam libere loqui non licet) taci-
te rogant: vt ſe quoq; ſicut ceterarum prouinciarum ſocios dignos exiſtime
tis: quorum ſalutem tali viro commendetis. Atq; hos etiam magis q̃m ce
teros Eiuſmodi in prouinciam homines cum imperio mittimus: vt etiam
ſi ab hoſte defendant: tum ipſorum aduentus in vrbes ſociorum non mul-
tum ab hoſtili expugnatione differant. Hunc audiebant antea: nunc preſen
tem vident. Tanta temperantia: tanta manſuetudine. tanta humanitute:

vt hi beatiſſimi eſſe videantur: apud quos ille diutiſſime commoratur. Qua
re ſi propter ſocios nulla ipſi iniuria laceſſiti maiores noſtri cum Antiocho
cum philippo: cum Etolis: cum penis bella geſſerunt: quanto vos ſtudio
cōuenit iniurijs prouocatos ſociorum ſalutem vna cum imperij veſtri digni
tate defendere? preſertim cum de veſtris maxime vectigalibus agatur. Nā
ceterarum prouinciarum vectigalia quirites tanta ſunt: vt his ad ipſas ꝓ-
uincias tutandas vix contenti eſſe poſſumus. Aſia vero tam opima eſt et
fertilis. vt et hubertate agrorum et varietate fructuum et magnitudine pa-
ſtionis multitudine earū rerum: que exportantur facile omnibus terris an-
tecellat. Itaq; hec vobis prouincia Quirites: ſi et belli vtilitatem ⁊ pacis di
gnitatem ſuſtinere velitis: non modo a calamitate: ſed etiam a metu cala-
mitatis eſt defendenda. Nam in ceteris rebus cum venit calamitas: tum de
trimentum accipitur at in vectigalibus non ſolum aduentus mali: ſed etiaꝫ
metus ipſe affert calamitatem. Nam cum hoſtium copie non longe abſint
etiam ſi irruptio nulla facta ſit: tamen pecora relinquuntur: Agricultura
deſeritur mercatorum nauigatio conquieſcit. Ita neq; ex portu neq; ex de-
cimis neq; ex ſcriptura vectigal conſeruari poteſt. Quare ſepe totius anni
fructus vno rumore periculi atq; vno terrore belli amittitur. Quo tandem
animo eſſe exiſtimatis? aut eos qui vectigalia vobis penſitant: aut eos qui
exercent atque exigunt: cum duo reges cum maximis copijs prope ad-
ſint: cum vna excurſio equitatus perbreui tempore totius anni vectigal au-
ferre poſſit cum publicani familias quas in ſalinis habent quas in agris
quas in portubus: atq; cuſtodijs magno periculo ſe habere arbitrentur.
Putatiſne vos illis rebus frui poſſe: niſi eos qui vobis fructuoſi ſunt
conſeruaueritis non ſolum vt antea dixi calamitate: Sed etiam cala-

mitatis formidine liberatos? Ac ne illud quidem vobis negligendum eſt q̄ mihi ego extremū propoſueram: cū eſſem de genere belli dicturus quod ad multorum bona ciuiū Romanorum pertinet quorū vobis pro veſtra ſapientia Quirites habenda eſt ratio diligenter. Nam et publicani homines et honeſtiſſimi et ornatiſſimi ſuas ratões et copias in illam ꝓuintiam contulerunt quorū ipſorū per ſe res et fortune cure vobis eſſe debent. Etenī ſi vectigalia neruos Reip. eſſe ſemper duximus: eum certe ordinem qui exercet illa firmamentū ceterorum ordinum recte eſſe dicemus. Deinde ceteris ex ordinibus homines gnaui et induſtrij partim in Aſia negociantur: quibus abſentibus vos conſulere debetis: partim eorum in ea ꝓuintia pecunias magnas collocatas habent. Erit ergo hūanitatis veſtre magnū eorum ciuiū numerū calamitatem ꝓhibere ſapientie videre multorum ciuiū calamitatem a Rep. ſeiunctā eſſe non poſſe. Etenī illud primū parui refert vos publicanis amiſſis vectigalia poſtea victoria recuperare neq; iiſdem redimendis facultas erit propter calamitatem: neq; alijs voluntas propter timorem. Deinde q̄ nos eadem Aſia atq; idem iſte Mithridates initio belli aſiatici docuit id qđ certe calamitate docti memoria retinere debemus. Nam tum cum in Aſia res magnas permulti amiſerunt: ſcimus Rome ſolutione impedita fidem concidiſſe. Non enī poſſunt vna in ciuitate multi rem atq; fortunas amittere: vt non plures ſecum in eandem trahant calamitatem: a periculo prohibere Rempu. Et mihi credite id quod ipſi videtis. Hec fides atq; hec ratio pecuniarum que Rome que in foro verſatur implicita eſt cum illis pecunijs aſiaticis ⁊ coheret. Ruere illa nō poſſunt: vt hec nō eodem labefactata metu concidant. Quare videte num dubitandū vobis ſit omni ſtudio ad id bellū incumbere: in quo gloria nōis veſtri: ſalus ſociorū: vectigalia maxia

foꝛtune plurimoꝛū ciuium cum. R. p. defenduntur. Quoniam de gñe belli di
xi: nūc de magnitudine belli pauca dicam. Poteſt enim hoc dici belli genus
ita eſſe neceſſariū vt ſit gerendū: nō eſſe ita magnū vt ſit pertimeſcendū. In
quo maxime laboꝛandū eſt: ne foꝛte a vobis que diligētiſſime ꝓuidenda ſūt
cōtemnenda eſſe videant̄. Atq; vt omnes intelligāt me. L. Lucullo tm̄ impar
tire laudis: quantū foꝛti viro et ſapiētiſſimo homini et magno imꝑatoꝛi de
beat̄. Dico eius in aduentu maximas Mithridatis copias omnib⁹ rebus oꝛ
natas atq; inſtructas: vrbemq; Aſie clariſſimā nobiſq; amiciſſimā Cyzice-
noꝛū obſeſſam eſſe ab ipſo rege maxima multitudine: oppugnata vehemē-
tiſſime. quam. L. Lucullus virtute: aſſiduitate: cōſilio ſummis obſidionis
ꝑiculis liberauit. Ab eodem imꝑatoꝛe claſſem magnā et oꝛnatam: que duci
bus ſertoꝛianis: ad Italiam ſtudio inflāmato raperet̄ ſuperatam eſſe: atq;
depꝛeſſam: magnas hoſtiū p̄terea copias multis pꝛelijs eſſe deletas: pate-
factūq;. Veſtris legionib⁹ eſſe pontum qui ante. Po. R. ex omni aditu clau
ſus eſſet. Sinopem atq; amiſtū quib⁹ in oppidis erant domicilia regis om
nibus rebus oꝛnata atq; referta: ceteraſq; vrbes Ponti et Cappadocie per
multas vno audito aduētu eſſe clauſas. Regem ſpoliatū regno patrio atq;
auito ad alios ſe reges atq; ad alias gētes ſupplicem cōtuliſſe. atq; hec oīa
ſaluis Po. Ro. ſocijs atq; integris vectigalib⁹ eſſe geſta. Satis opinoꝛ hoc
eſſe laudis atq; ita reputo. vt hoc vos intelligatis a nullo iſtoꝛū qui huic ob
trectāt legi atq; cauſe. L. Lucullū ſiliter ex hoc loco eſſe laudatū. Requiret̄ foꝛ
taſſe nunc quēadmodū cū hec ita ſint reliquū poſſit eſſe magnū bellū: cog-
noſcite Quirites nō em̄ ſine cā queri videt̄. Primū ex ſuo regno ſic Mithri
dates ꝓfugit: vt ex eodem Ponto illa Medea quondā pꝛofugiſſe dr̄. quam
p̄dicant in fuga fratris ſui membꝛa in his locis: qua ſe parēs ꝑſequeret̄ diſſi
paiiſſe: vt eoꝛū collectō diſꝑſa: meroꝛq; patri⁹ celeritatē ꝑſequēdi retardaret

Sic Mithridates fugiens maximã vim auri atqꝫ argẽti pulcherrimarũqꝫ re
rũ omniũ quas et a maioribꝰ acceperat: ipſo bello ſuꝑiore ex tota Aſia dire-
ptas in ſuũ regnũ cõgeſſerat. In ponto oẽm reliquit. Hec dũ noſtri colligunt
omnia diligẽtius rex ipſe e manibꝰ effugit. Ita illũ in perſequẽdi ſtudio me
ror: hos letitia retardauit. hunc in illo timore et fuga Tigranes rex Armeniꝰ
excepit: diffidentemqꝫ rebus ſuis cõfirmauit: et afflictũ erexit: perditumqꝫ
recreauit: cuius in regnũ poſtea q̃ꝫ. L. Lucullus cũ exercitu venit: plures eci
am gentes cõtra imꝑatorem noſtrũ concitate ſunt. Erat em̃ metus iniectus
ijs nationibꝰ: quas nunq̃ꝫ. P. R. neqꝫ laceſſendas bello neqꝫ tentandas pu
tauit. Erat etiã alia grauis atqꝫ vehemens opinio: que ꝑ animos gentium
barbararũ ꝑuaſerat. Phani locupletiſſimi et religioſiſſimi diripiẽdi cauſa in
eas oras noſtrũ exercitũ eſſe adductũ. Ita nationes multe atqꝫ magne nouo
quodã terrore ac metu cõcitabant̃. Noſter aũt exercitus et ſi vrbem ex Tigra
nis regno ceperat: et prelijs vſus erat ſecundis: tm̃ nimia longinquitate lo
corũ ac deſiderio ſuorũ cõmouebat̃. Hic iam plura non dicam. Fuit em̃ illud
extremũ: vt ex his locis a militibꝰ noſtris reditus magis maturꝰ: q̃ꝫ ꝓceſſio
longior quereret̃. Mithridates aũt et ſuã manũ iam confirmarat: et eorum
qui ſe ex eius regno collegerãt: et magnis aduenticijs multorũ regũ et natio-
nũ copijs iuuabat̃. hoc iã vere ſic fieri ſolere accepimꝰ vt regnũ afflicte for
tune facile multorũ opes alliciãt ad miſericordiã: maximeqꝫ eorũ: q̃ aut reges
ſunt: aut viuũt in regno: aut regale ijs nomen magnũ et ſanctũ eſſe videat̃.
Itaqꝫ tm̃ victus efficere potuit quantuꝫ incolumis nunq̃ꝫ eſt auſus optare.
Nam cũ ſe in regnũ ſuũ recepiſſet: nõ fuit eo contentus: quod ei p̃ter ſpem
acciderat: vt illam poſtea qua pulſus erat terrã vnq̃ꝫ attingeret: ſed in exer
citũ veſtruꝫ clarũ atqꝫ victorem impetũ fecit. Sinite hoc loco Quirites ſicut
poete ſolent: qui res Romanas ſcribũt p̃terire me veſtram calamitatem que

tanta fuit vt eam ad aures.L.Luculli non ex prelio nuncius : ſed ex ſermone
rumoꝛ afferret.Hic i illo ipſo malo grauiſſimaqꝫ belli offenſiōe:L.Lucullus
qui tū aliqua ex ꝑte iis incōmodis mederi foꝛtaſſe potuiſſet veſtro iuſſu co
actus qꝺ imperij diuturnitati modū ſtatuendū veteri exemplo putauiſtis :
ꝑtem militū qui iam ſtipēdijs cōfecti erāt dimiſit : ꝑtem Glabꝛioni tradidit
Multa p̄tereo cōſulto : ſed ea vos cōiectura ꝑſpicitis quantū illud bellū fa-
ctū putetis : qꝺ cōiungāt reges potētiſſimi : renouēt agitate natiōs ſuſcipiāt
integre gētes : nouus impatoꝛ veſter accipiat vetere expulſo exercitu. Satis
mihi multa v̀ba feciſſe videoꝛ quare hoc bellū eſſet gn̄e ipſo neceſſariū : ma
gnitudine ꝑiculoſū.Reſtat vt de impatoꝛe ad id bellū deligēdo : ac tātis re-
bus p̄fitiēdo dicendū eſſe videat̃.Vtinā quirites viroꝝ foꝛtiū atqꝫ innocen-
tiū copiā tantā haberetis : vt hec vobis deliberatio difficilis eſſet quē nā po
tiſſimū tātis rebus ⁊ tāto bello p̄ficiendū putaretis.Nūc vero cū ſit vnꝰ Cn.
pōpeiꝰ: qui nō mō eoꝝ hoīm qui nūc ſunt gloꝛiā: ſed etiā antiqtatis mēoꝛiā
v̀tute ſuꝑauit : que res : eſt : que cuiuſ q̄ꝫ aīm in hac cā dubiū facere poſſit ?
Ego eīn ſic exiſtimo i ſummo impatoꝛe q̄ttuoꝛ has res ineſſe opoꝛtere : ſciaꝫ
rei militarꝭ : v̀tutē: authoꝛitatē : felicitatē.Quis igit̃ hoc hoīe ſcientioꝛ vnq̄ꝫ
aut fuit:aut eē debuit:q̇ e ludo atqꝫ diſciplīa pueritie bello maxio atqꝫ acerri
mis hoſtibꝰ ad patris exercitū atqꝫ i militie diſciplinā ꝓfectꝰ eſt.q̇ extrēa pue
ritia miles fuit impatoꝛis ſummi.Ineūte adoleſcētia maximi ipē exercitꝰ im
ꝑatoꝛ:q̇ ſepiꝰ cū hoſte cōflixit:q̄ꝫ q̇ſ q̄ꝫ cū inimico cōcertauit.Plura bella geſ
ſit q̄ꝫ ceteri legerūt:plures ꝓuītias cōfecit q̄ꝫ alij cōcupiuerūt : cꝰ adoleſcētia
ad ſciaꝫ rei militaris nō alienis p̄ceptꝭ:ſ; ſuis impꝑijs:nō offenſiōibꝰ belli:ſed
victoꝛijs:nō ſtipendijs:ſ; triumphis eſt tradita.Quod deniqꝫ gn̄s belli eſſe
p̄t in quo illum non exercuerit foꝛtuna Reip.Ciuile.Africanū.Tranſalpinū.
Hiſpanienſe. mixtū ex ciuitatibus atqꝫ ex bellicoſiſſimis nationibꝰ ſeruile et
nauale bellum. varia et diuerſa genera ⁊ belloꝛum et hoſtium non ſolū geſta

ab hoc vno: ſed etiā confecta nullam rem eſſe declārant in vſu militari poſi
tam: que huius viri ſciam fugere poſſit. iam vero virtuti. Cn. Pom. que po
teſt oratio par inueniri? Quid eſt ꝙ quiſq̄ꝫ aut dignū illo aut vobis nouū:
aut cuiq̄ꝫ inauditū poſſit afferre? Neqꝫ enī ille ſunt ſole virtutes imꝑatorie:
que vulgo exiſtimant̄. Labor in negotijs: fortitudo in ꝑiculis: induſtria in
agendo: celeritas in cōficiendo conſiliū in ꝓuidendo: que tanta ſunt in hoc
vno: quanta in omnibꝰ reliquis imꝑatoribꝰ: quos aut vidimus: aut audi
uimꝰ non fuerūt. Teſtis eſt Italia: quā ipſe idem victor. L. Sylla huius vir
tute et ſubſidio cōfeſſus eſt liberatā. Teſtis eſt Sicilia: quā multis vndiqꝫ
cinctam ꝑiculis: nō terrore belli: ſed celeritate conſilij explicauit. Teſtis eſt
Africa: que magnis oppreſſa hoſtiū copijs eorū ipſorū ſanguine redunda-
uit. Teſtis eſt Gallia per quā legionibꝰ noſtris in Hiſpaniā inter Gallorum
interemptiōe patefactū eſt. Teſtis eſt Hiſpania: que ſepiſſime plures hoſtes
ab hoc ſuperatos ꝓſtratoſqꝫ cōſpexit. Teſtis eſt iterū et ſepius Italia: que
cū ſeruili bello tetro ꝑiculoſoqꝫ premeret̄ ab hoc auxiliū abſente expetiuit: qđ
bellū expectatiōe pompei attenuatū atqꝫ imminutū eſt: aduentu ſublatū ac
ſepultū. Teſtes vero iam oēs ore atqꝫ oēs extere gentes atqꝫ natōes: deni
qꝫ maria oīa: tū vniuerſa: tū in ſingulis oris oēs ſinus atqꝫ portus. quis
enī toto mari locus ꝑ hos annos aut tam firmū habuit p̄ſidiū vt tutus eſſet
aut fuerit tam abditus vt lateret? quis nauigauit: qui nō ſe aut mortis aut
ſeruitutis ꝑiculo cōmitteret? Cū aut hyeme aut referto predonū mari naui-
garet̄. hoc tm̄ bellum: tam turpe: tā vetus: tam late diuiſum atqꝫ diſꝑſum
quis vnq̄ꝫ arbitraret̄ aut ab omnibꝰ imꝑatoribꝰ vno anno. aut omnibꝰ an-
nis ab vno imꝑatore Ro. confici poſſe? qui ꝓuintiam tenuiſtis a p̄donibꝰ
liberam ꝑ hoſce annos? quod vectigal vobis tutū fuit: quē ſociū defendiſtis?
Cui p̄ſidio claſſibus veſtris fuiſtis: q̄ꝫ multas exiſtimatis inſulas eſſe deſer

tas: q̄ꝫ multas aut metu relictas: aut a predonibꝰ captas vrbes eſſe ſociorū
Sed quid ego longinqua cōmemoro: fuit hoc quondā fuit ꝓpriū.po.ro. lō-
ge a domo bellare ⁊ ꝓpugnaculis impꝑij ſociorū fortunas nō ſua tecta defen
dere. Socijs veſtris ego mare clauſum ꝑ hoſce annos dicā fuiſſe cū exercitꝰ
noſtri a Brūduſio nunq̄ꝫ niſi ſumma hyeme tranſmiſerūt. quid ad nos cuꝫ
ab exteris nationibꝰ venirēt captos querar: cū legati. P. R. redēpti ſint; mer-
catoribꝰ tutū mare nō fuiſſe dicā: cū duodeci ſecures in predonū poteſtatē ꝑ-
uenerint: q̇d aut colophonē aut ſamū nobiliſſimas vrbes innūerabileſq̄ꝫ ali-
as captas eſſe cōmemorē: cū veſtros portꝰ atq̄ꝫ eos portus: quibꝰ vitā: ⁊ ſpi-
ritū ducit᷑ in predonū fuiſſe poteſtate ſciat᷑. An vero ignoratis portū Caiete
celeberrimū atq̄ꝫ pleniſſimū nauiū inſpectante p̄tore a predonibꝰ eſſe direp-
tum. Ex Miſeno aūt eius ipſius liberos qui cū p̄donibꝰ antea ibi bellū geſſe-
rant a p̄donibꝰ eſſe ſublatos. Nam q̇d ego hoſtienſe incōmodū atq̄ꝫ illā la-
bem atqꝫ ignominiā reipublice querar: cū ꝓpe inſpectantibꝰ vobis claſſis
ea cui cōſul. P. R. p̄poſitus eſſet a p̄donibꝰ capta atqꝫ oppreſſa eſt. proh dij
immortales tanta ne vnius hoīs incredibilis ac diuina virtus tā breui tp̄e lu-
cem afferre reipublice potuit: vt vos q̇ mō ante hoſtiū tyberinū claſſem ho-
ſtium timebatis: his nunc nullā intra. Oceani hoſtiū predonū nauē eſſe au-
diatis. Atqꝫ hec q̄ celeritate geſta ſunt quāq̄ꝫ videtis. tn̄ a me in dicēdo p̄tere-
unda nō ſunt. q̇s eni vnq̄ꝫ aut obeundi negocij: aut cōſequendi queſtꝰ ſtudio
tam breui tp̄e tot loca adire tātos curſus cōficere potuit q̄ꝫ celeriter. Cn. Pō.
duce belli impetꝰ nauigauit? q̇ Siciliā adijt: africā explorauit: inde Sardi-
niam cū claſſe venit: nondū tēpeſtiuo ad nauigandū mari. Atqꝫ hec tria fru-
mentaria ſubſidia reipublice firmiſſimis p̄ſidijs claſſibꝰ muniuerit. Inde ſe
cū in italiā recepiſſent duabꝰ hiſpanijs. ⁊ Gallia Ciſalpina p̄ſidijs ac naui-
bus cōfirmata: miſſis in orā illyrici maris: ⁊ in Achaiā. oēꝫqꝫ greciā nauibꝰ

Italie duo maria maxis claſſibꝰ firmiſſimiſq; p̄ſidijs adornauit. Ipſe aūt v a Brunduſio ꝓfectꝰ eſt. Unde quiquageſimo die totā ad imperiū popli ro. Ciciliā adiunxit. oēs qui vbiq; p̄dones fuerūt parti capti interfectiq; ſunt: ꝑtim in huiꝰ imperio ac poteſtate ſe dediderunt. Idem cretenſibus cū ad eū vſq; in Pamphiliā legatos deprecatoreſq; miſiſſent: ſpē deditiōis nō ademit obſideſq; imꝑauit: ita tantū bellū: tam diuturnū tā longe lateq; diſꝑſū quo bello oēs gentes ac natōes p̄mebant. Cn. Pō. extrema hyeme apꝑauit. Ineunte vere ſuſcepit: media eſtate cōfecit. Eſt hec diuina atq; incredibilis virtꝰ imꝑatoris. quid cetere quas pauloante cōmemorare ceperā q̄te atq; q̄ multe ſunt? Non eni bellandi virtus ſolū in ſummo ꝑfectoue imꝑatore querenda eſt: Sed multe ſunt artes eximie huius adminiſtre comiteſq; virtutis. Ac primū q̄ta innocētia debent eſſe imꝑatores? q̄ta deinde oībꝰ in rebꝰ tēperantia: q̄ta fide: q̄ta facilitate: q̄to ingenio: q̄ta hūanitate: q̄ breuiter q̄ta ſint in Cn. Pō. conſideremꝰ. Summa eni oīa ſunt quirites: ſed ea magis ex aliorū contentione q̄ ipſa ꝑ ſeſe cognoſci atq; intelligi poſſunt. Quē eni poſſumus imꝑatorē aliquo in nūero putare cuius in exercitu veneant centuriatꝰ atq; venierit? q̄s hunc hominē magnū aut amplū de repu. cogitare: q̄ pecuniam ex erario deꝓmptā ad bellum adminiſtrandū aut ꝓpter cupiditatem ꝓuincie magiſtratibus diuiſerit aut ꝓpter auaritiam Rome in queſtu reliquerit. Veſtra admurmuratio facit quirites: vt agnoſcere videamini: qui hec fecerunt. Ego autem neminē nomino: quare iraſci mihi nemo poterit: niſi qui ante de ſe voluerit confiteri. Itaq; propter hanc auaritiam imperatorum quantas calamitates: quocunq; ventum ſit veſtri exercitus ferant: quis ignorat? Itinera que per hoſce annos in italia per agros: atq; oppida ciuium Romanorum noſtri imperatores fecerunt recordamini: tum facilius ſtatuetis. quid apud exteras nationes fieri exiſtime-

tis. Vtrū plures arbitramini ꝑ hoſce ānos militū veſtrorū armis hoſtiū vr
bes: an hibernis ſociorū ciuitates eſſe delatas? Neqꝫ eni poteſt exercitū ijs cō
tinere imꝑator: q̄ ſeipſum nō cōtinet: neqꝫ ſeuerus eſſe in iudicādo: q̄ alios i ſe
ſeueros eſſe iudices nō vult. Hic miramur hunc hominē tantū excellere cete-
ris cuiꝰ legiōes ſic in aſiā ꝑuenerint: vt nō mō manꝰ tāti exercitꝰ ſed veſtigiū
quidē cuiq̄ꝫ pacato nocuiſſe dicat̄. Jam vº quemadmodū milites hibernēt
quotidie ſermones ac littere ꝑferunt̄: non mō vt ſumptū faciat in militē: ne
mini vis afferat̄: ſed ne cupienti quidē cuiq̄ꝫ ꝑmittit̄: hyemis eni non auari-
tie ꝓfugiū maiores noſtri in ſociorū. atqꝫ amicorū tectis eſſe voluerunt. Age
vero ceteris in rebꝰ q̄lis ſit tēperantia cōſiderate. vnde illā tantā celeritatē et
tam incredibilē curſuꝫ inuentū putatis: nō eni illū eximia vis remigū: aut ars
inaudita quedā gubernādi aut venti aliq̄ noui tam celeriter in vltias terras
ꝑtulerūt. ſed he res que ceteros remorari ſolēt nō retardarūt. nō auaritia ab
inſtituto curſu ad predā aliq̄ꝫ deuocauit. nō libido ad voluptatē: nō ameni-
tas ad delectatōeꝫ. nō nobilitas vrbis ad cognitionē. nō deniqꝫ labor ipſe ad
quietē: poſtremo ſigna ⁊ tabulas ceteraqꝫ ornamenta grecorū opidorū. que
ceteri tollenda eſſe arbitrant̄ ea ſibi ille ne viſenda quidē exiſtiauit. Itaqꝫ om
nes quidē nūc in his locis. Cn. Pō. ſicut aliquē nō ex hac vrbe miſſuꝫ: ſed de
celo lapſuꝫ intuent̄. nūc deniqꝫ incipiūt credere fuiſſe hoies Roma. hac quon
dam abſtinētia: qđ iā natiōibꝰ exteris incredibile ac falſo memorie ꝓditū vi-
debat̄. Nūc imꝑij noſtri ſplēdor illis gētibꝰ lucet. Nūc intelligūt nō ſine cau
ſa maiores ſuos tū cū hac tēperantia magiſtratꝰ habebamꝰ: ſeruire Po. Ro.
q̄ꝫ imꝑare alijs maluiſſe iā vº ita faciles aditꝰ ad eū priuatorū: ita libere q̄-
rimonie de aliorū iniurijs eē dicunt̄: vt ijs q̄ dignitate prīcipibꝰ excellit facili-
tate infimis par eē videat̄. iā q̄ꝫtū cōſilio dicēdi grauitate et copia valeat: in
quo ipſo ineſt quedā dignitas imꝑatoria. Vos quirites hoc ipſo i loco ſepe

cognoſtis: fidē vero eius inter ſocios q̄ztū exiſtimari putatis. q̄z hoſtes oīm
generū ſanctiſſimā iudicarit. Humanitate aūt tanta eſt vt difficile dictu ſit
vtrū hoſtes magꝫ virtutē: eius pugnātes timuerūt: an manſuetudinē victi di
lexerūt Et q̄ſ q̄z dubitauit quin huic tantū bellū tranſmittendū ſit: q̄ ad oīa
veſtre memorie bella conficienda diuino quodā cōſilio nat⁹ eſſe videat? Et
quoniā auctoritas multū in bellis quoqꝫ adminiſtrādis atqꝫ impio militari
valet certe nemini dubiū eſt q̄n ea re ille idē ipſe impator plurimū poſſit. Ve-
hemēter aūt ꝑtinere ad bella adminiſtranda quid hoſtes: quid ſocij de impa-
torib⁹ veſtris exiſtiment: q̄s ignorat? cū ſciam⁹ hoīes in tātis reb⁹ vt aut cō
tēnant. aut metuant. aut oderit. aut ament opiniōe nō min⁹ fame. q̄z alia cer-
ta rōne cōmoueri/ quod igit̄ nomē vnq̄z in orbe terrarū clarius fuit? Cui⁹ res
geſte pares? de quo hoīe vos. id qđ maxie facit auctoritatē tanta ⁊ tā p̄cla-
ra iudicia feciſtis? An vo vſ q̄z vllā eſſe orām tā deſertā putatis. quo nō illi-
us dici fama ꝑuaſerit? Cum vniuerſus. p.R. referto foro repletiſqꝫ om̄ ib⁹
templis ex quib⁹ hic locus cōſpici poteſt vnū ſibi ad cōmune omniū gentiū
bellum. Cn. Pon. imperatorē depoſcit. Itaqꝫ vt plura non dicam neqꝫ alio-
rum exemplis confirmē q̄ztū huius auctoritas valeat in bello ab eodē. Cn.
Pō. omniū rerū egregiarū exempla ſumant. qui quo die a vobis maritimo
bello prepoſit⁹ eſt impator. tāta repente vilitas annone ex ſumma inopia et
caritate rei frumentarie conſecuta eſt vnius ſpe et nomie. q̄ztā vix ex ſumma
hubertate agrorū diuturna pax efficere potuiſſet. Iam accepta in ponto ca-
lamitate ex eo prelio de quo vos pauloante inuitus admonui cum ſocij ꝑ-
timuiſſent hoſtium opes. animiqꝫ creuiſſent. et cum ſatis firmum preſidium
prouincia non haberet. amiſiſſetis. Aſiam quirites. niſi ad ipſum eius tem-
poris diuinitus. Cn. Pom. ad eas regiones fortuna. Po. Ro. attuliſſet.
huius aduentus et Mithridatem inſolita inflatum victoria continuit.

Et tigranē magnis copijs minitātē aſie retardauit: ꝛ q̄ſq̄3 dubitauit q̄d vir-
tute ꝓfectur⁹ ſit qui tantū auctoritate ꝓfecerit? Aut q̄3 facile impio atq3 ex-
ercitu ſocios ꝛ vectigalia cōſeruatur⁹ ſit qui ipſo noīe ac rumore defenderit?
Age v̄o illa res q̄3tā declarat eiuſdē hoīs apud hoſtes. p. R. auctoritatē: q
ex his locis tā longinq̄s tā q3 diverſis tā breui tpe oēs vna huic ſe dediderūt
q̄d cretenſiū legati cū in eorū inſula noſter impator exercituſq3 eēt ad. Cn. pō.
in vltimas ꝑpe terras venerūt. eiq3 ſe oēs cretenſiū ciuitates dedere velle dixe
rūt. q̄d idē ipē Mithridates? nōne ad eundē Cn. pō. legatū vſq3 in Hiſpani
am miſit. eūq3 pō. legatū ſemp iudicauit. In quib⁹ ſemp erat moleſtū ad eū
potiſſimū eſſe miſſū ſpeckatorē q̄3 legatū iudicari maluerūt. Poteſtis igitur
iā cōſtituere q̄rites hāc auctoritatē multis poſtea reb⁹ geſtis magniſq3 veſtris
iudicijs amplificatā: q̄3tū apud illos reges: q̄3tū apud exteras natiōes vali-
turū eſſe exiſtimetis. Reliquū eſt vt de felicitate quā p̄ſtare de ſe ipſo nemo po
teſt: meminiſſe ꝛ cōmemorare de altero poſſum⁹ ſicut equū eſt hoī de poteſta
te deorū timide ꝛ pauca dicam⁹. Ego eni ſic exiſtio maximo. Marcello Sci
pioni. Mario ꝛ ceteris magnis impatorib⁹ nō ſolū ꝓpter virtutē ſed etiā ꝓp
ter fortunā ſepius impio mādata atq3 exercit⁹ eſſe cōmiſſos. fuit eni ꝑfecto
quibuſdā ſummis viris quedā ad amplitudinē ꝛ gloriā ꝛ res magnas bene
gerēdas diuinit⁹ adiuncta fortūa. De hui⁹ aūt hoīs felicitate nūc agim⁹ hac
vtar moderatiōe dicēdi: nō vt i illius ptāte fortunā poſitā eē dicā: ſed vt p̄te-
rita meminiſſe reliqua ſpare videmur. ne aut inuiſa dijs immortalib⁹ oratio
noſtra aut ingrata eē videat̄ itaq3 nō ſum p̄dicatur⁹ q̄3tas ille res domi mi-
litieq3 terra mariq3 q̄3taq3 felicitate geſſerit: vt eius ſemp voluptatib⁹ nō mō
ciues aſſenſerit: ſocij obtēparint: hoſtes obedierit. ſed etiā venti tēpeſtateſq3
obſecūdarint hec breuiſſime dicā: neminē vnq̄3 tā impudentē fuiſſe: q̄ a dijs
immortalibus tot et tantas res tacitus audiret optare: quot ꝛ quantas dij

immortales ad Cn.Pō.contulerūt.qđ vt illi ꝓpriū ac ꝑpetuū ſit.quirites tū
cōis ſalutis atqꝫ imperij tum ipſius hominis cauſa ſicuti facitis velle ⁊ opta
re debetis.quare cum et bellū ita ſit neceſſariū.vt negligi nō poſſit. Ita mag
num: vt accuratiſſime ſit adminiſtrandū et cū ei impatorē ꝑficere poſſitis:in
quo ſit eximia belli ſcia:ſingularis virtus:clariſſima auctoritas egregia for-
tuna dubitatis quirites quin hoc tantū boni qđ a dijs immortalib⁹ oblatū ⁊
datū eſt in Remp. conſeruandā atqꝫ amplificandā conferatis: qđ ſi Rome
Cn.Pō. priuatus eſſet hoc tēpore tamen ad tantū bellum is erat deligendus
atqꝫ mittendus.Nunc cū ad ſummas ceteras vtilitates hec quoqꝫ oportuni
tas adiungať:vt in his ipſis locis adſit:vt habeat exercitū vt ab his qui ha
bent accipere ſtati poſſit? quid expectamus: aut cur non ducibus dijs im-
mortalibus eidē cui cetera ſumma cum ſalute Reip.cōmiſſa ſunt:hoc quoqꝫ
bellū regium cōmittamus? At enī vir clariſſimus Reip. ⁊ veſtris beneficijs
ampliſſimis affectus.Qu.Catu. Itemqꝫ ſummis ornamentis honoris: for-
tune:virtutis:ingenij:predit⁹.Qu.Hortē.ab hac rōne diſſentiunt: quorū ego
auctoritatem: apud vos multis locis plurimū valuiſſe et valere oportere cō
fiteor: ſed in hac cauſa tametſi cognoſcitis auctoritates: cōtrarias fortiſſi-
morū virorū ⁊ clariſſimorū tamen omiſſis auctoritatib⁹ ipſa re:⁊ rōne exqui-
rere poſſumus veritatē: atqꝫ hoc facilius:ꝙ ea oīa q̄ a me adhuc dicta ſunt.
ijdē iſti vā eſſe concedūt: et neceſſariū bellū eſſe ⁊ magnū ⁊ in vno Cn. Pom.
ſumma eſſe oīa quid igiť ait Hortē.ſi oīa vni tribuenda ſunt vnū digniſſi-
mū eſſe Pō.ſed ad vnū tamen oīa deferri non oportere: Aboleuit iā iſta ratio
re multo mag⁹ q̄ꝫ verbis refutata. Nam tu idē Qu. Hortē.multa ꝓ tua ſum-
ma copia ac ſingulari facultate dicendi.⁊ in ſenatu contra virū fortē Aulum
Gabiniū grauiter ornateqꝫ dixiſti cum is de vno impatore contra predones
conſtituendo legē ꝓmulgaſſet. Et ex hoc ipſo loco permulta idē contra legē

verba feciſti. quid tum ꝑ deos immortales: ſi plus apud ro. po. auctoritas tua q̄ʒ ipſius. po. ro. ſalus ⁊ vera cauſa valuiſſet hodie hanc gloriā atqʒ hoc orbis terre imperiū teneremꝰ? An tibi tum imperiū eſſe videbatur cū po. ro. legati: pretores: queſtoreſqʒ capiebant? cū ex omībꝰ ꝓuincijs cōmeatu ⁊ priuato ⁊ publico ꝓhibebāt? Cū ita clauſa erant nobis oīa maria: vt neqʒ priuatā rem maritimā neqʒ publicā iam obire poſſemus? q̄ ciuitas antea vnq̄ʒ fuit nō dico athenienſiū: que ſatꝫ late quondā mare tenuiſſe dicit̄ nō carthaginenſiū: q̄ ꝑmultū claſſe maritimiſqʒ rebus valuerūt: nō Rhodiorū quorū vſqʒ ad noſtrā memoriā diſciplina naualis ⁊ gloria remāſit: que ciuitas antea vnq̄ʒ tā tenuis tā parua inſula fuit: que non portꝰ ſuos ⁊ agros ⁊ reliquā partē regionis atqʒ ore maritime ꝑ ſe ipſam defenderet. At hercle aliquot annos cōtinuos ante legē Gabiniā ille po. Ro. cuiꝰ vſqʒ ad noſtrā memoriam nomen inuictū in naualibꝰ pugnis ꝑmāſit: magna ac m̄lto maxīa parte nō modo vtilitatꝫ: ſed dignitatis atqʒ imꝑij caruit. nos quorū maiores Antiochum regē claſſe ꝑſemqʒ ſuparunt: oībuſqʒ naualibꝰ pugnis carthaginenſes hoīes in maritimis rebꝰ exercitatiſſimos ꝑatiſſimoſqʒ vicerūt: his nullo in loco iā ꝑdonibꝰ pares ēē poteramꝰ. Nos quoqʒ qui antea non mō italiā habebamꝰ tutā: ſed oēs ſocios in vltimis oris auctoritate noſtri imperij ſaluos preſtare poteramꝰ: tū cum in inſula Delos tā ꝓcul a nobis in egeo mari poſita: quo oēs vndiqʒ cū mercibꝰ atqʒ oneribꝰ cōmeabant: referta diuitijs parua ſine muro nihil timebat: idē nō modo ꝓuincijs atqʒ oris italie maritimis ac portubꝰ noſtris: ſed etiā appia iā via carebamꝰ. Et his tꝑibꝰ nō pudebat mḡratꝰ po. ro. in hunc ipm locū aſcendere: cū eum vobis maiores nr̄i exuuijs nauticis et claſſium ſpolijs ornatū reliq̄ſſent. Bono te aīo tum Qu. Hortēſi. po. ro. ⁊ ceteros q̄ erāt in eadē ſnīa dicere exiſtiauit eaqʒ ſentiebat: ſed tamē in ſalute cōmuni idem po. ro. dolori ſuo maluit: q̄ʒ auctoritate veſtre

obtemꝑare itaqꝫ vna lex: vnus vir. vnus animus nō modo vos illa miſeria
aut turpitudine liberauit: ſed etiā effecit: vt aliquādo vere videremur oīb⁹ gē
tibus ac natiōib⁹ terra mariqꝫ imꝑare: quo mihi etiā indigni⁹ videtur obtre-
ctatū eſſe adhuc Ga. dicā an ne Pō. an vtriqꝫ id qđ eſt verius ne legaret Au-
lus Ga. Cn. Pō. expetēti ac poſtulāti. Verū ille qui poſtulat legatū ad tantū
bellū quē velit idoneus nō eſt qui impetret cū ceteri ad expilandos ſocios di
ripiendaſqꝫ ꝓuicias quos voluerūt legatos eduxerit. an ipſe cui⁹ lege ſalus
ac dignitas po. ro. atqꝫ oīb⁹ gentib⁹ cōſtituta eſt expers eē debet glorie eius
imꝑatoris atqꝫ eius exercit⁹ qui cōſilio eius atqꝫ ꝑiculo eſt cōſtitut⁹? an Cn.
Falci. Qu. Metel. Qu. Celius. Latinienſis. Cn. Lentul⁹ quos oīs honoris cau
ſa noīo cū tr. pl. fuiſſent anno ꝓximo legati eē potuerūt. in hoc vno gabinio
ſunt tam diligētes qui in hoc bello qđ lege gabinia gerit in hoc imꝑatore atqꝫ
exercitu quē ꝑ ſe ipſe cōſtituit. ⁊ ꝑcipuo iure eē deberet de quo legādo cōſules
ſpero ad ſenatū relaturos qui ſi dubitabūt: aut grauabunt ego me ꝓfiteor re
laturū neqꝫ me impediet eius quirites iniquū edictū quo minus fret⁹ vobis
veſtrū ius beneficiūqꝫ defendā. neqꝫ preter interceſſionē quicqꝫ audeā: de qua
vt arbitror: vt iſti ipſi qui minant etiā atqꝫ etiā quid liceat cōſiderabūt. mea
quidē ſnīa quirites vn⁹ Aulus Ga. belli maritimi rerūqꝫ geſtarū Cn. Pō. aſ-
cribit ꝓpterea qđ alter illđ bellū ſuſcipiendū veſtris ſuffragijs detulit: alter
delatū ſuſceptūqꝫ cōfecit. Reliquū eſt vt de Qu. Catuli auctoritate ⁊ ſnīa di-
cendū eſſe videat: qui cū ex vobis quereret ſi in vno Cn. Pō. oīa poneretis: ſi
quid de eo factū eſſet: in quo ſpē eſſet habituri cepit magnū ſue virtut fructuꝫ
ac dignitat cū oēs ꝓpe vna voce in eo ipſo vos ſpē habituros eſſe dixiſtis.
Et eni talis eſt vir vt nulla res tanta ſit ac tā difficilis quā ille nō ⁊ cōſilio re
gere ⁊ integritate tueri: ⁊ virtute cōficere poſſit. Sed ī hoc ipſo ab eo vehemē-
tiſſime diſſentio. ꝙ quo min⁹ certa eſt hoīm ac min⁹ diuturna vita hoc ma-

gis reſp. dū̃ ꝑ deos immortales licet frui debet ſummi hois vita atq̃ virtuti
ateni inquit noui nihil fiat. cōtra exēpla atq̃ inſtituta maiorū̃ non dico hoc
loco maiores noſtros ſemꝑ in pace conſuetudini. In bello vtilitati paruiſſe
ſemꝑ ad nouos caſus temporū̃ nouorū̃ conſiliorū̃ rōnes accomodaſſe. Non
dicā̃ duo bella maria punicū̃ ⁊ hiſpanieſe ab vno impatore eſſe cōfecta: du-
as vrbes potētiſſimas q̃ huic impio maxie minabanť. Carthaginē atq̃ Nu-
mantiam ab eodē Scipione eſſe deletas. Non cōmemorabo nuꝑ ita vobis
patribuſq̃ veſtris eſſe viſum: vt in vno. C. Mario ſpes imperij poneretť: vt
idem cum iugurtha: idem cū̃ Cimbris: idem cū̃ Theutonis bellū̃ administra-
ret: in ipſo Cn. Pō. In quo noui cōſtitui nihil vult. Qu. Catulus q̃z multa ſint
noua ſummaq̃ Catuli voluntate conſtituta recordamini. Quid tam nouū̃ q̃z
adoleſcentulū̃ priuatū̃ exercitū̃ difficili Reip. tpe Sylle cōficere? cōfecit huic
ꝑeſſe: etiā̃ prefuit rem optime ductu ſuo gerere geſſit: quid tam preter conſue-
tudinē q̃z homini ꝑadoleſcenti: cui a ſenatorio gradu etas lōge abeſſet impe-
rium atq̃ exercitū̃ dari? ſiciliā̃ ꝑmittit: atq̃ africā̃: bellū̃q̃ in ea administrā-
dum. fuit in his ꝓuincijs ſingulari innocētia: grauitate: virtute: bellū̃ in Afri-
ca maximū̃ confecit: victorē exercitū̃ deportauit. q̇d vero tā̃ inauditū̃ q̃z equi
tem ro. triū̃phare? at eā̃ quoq̃ rē Po. Ro. nō modo vidit: ſed etiā̃ ſtudio om
ni viſendā̃ putauit. Quid tam inuſitatū̃ q̃z cū̃ duo cōſules clariſſimi fortiſſi-
miq̃ eſſent: eques Ro. ad bellū̃ maximū̃ formidoloſiſſimū̃q̃ ꝓ cōſule mitte-
retur miſſ⁹ eſt. Quo quidē tpe cū̃ eſſet nō nemo in ſenatu qui diceret nō opor
tere mitti hominem priuatum ꝓ conſule. L. Philippus dixiſſe dicitur non ſe
illum pro ſua ſententia pro conſule: ſed pro conſulibus mittere. Tanta in eo
Reip. benegerende ſpes conſtituebatur: vt duorum conſulum munus vni-
us adoleſcentis virtuti committeretur. Quid tam ſingulare: q̃z vt ex. S.C.
legibus ſolutus conſul ante fieret: q̃z vllum alium magiſtratum per leges

capere licuiſſet? quid tã incredibile q̃z vt iterũ eques Ro. ex. S.C. Triũpha-
ret. que i oib⁹ hoib⁹ noua poſt hoim mẽoriã cõſtituta ſunt: ea tã multa nõ ſũt:
q̃z hec que i hoc vno hoie videm⁹. Atq; hec tot exẽpla tãta ac tã noua pfecta
ſunt in eundẽ hoiez a. Qu. Catulo: atz a ceterorũ eiuſdẽ dignitat; ampliſſimo
rũ hoim auctoritate. q̃re videãt ne ſit piniquũ: ꝛ nõ ferendũ illorũ auctoritatẽ
de Gn. Põ. dignitate a vobis cõprobatã ſp eſſe. Vim ab illꝭ de eodẽ hoie iudi
ciũ po. q; ro. auctoritatẽ improbari pſerti cũ iã ſuo iure po. ro. i hoie ſuã auc-
toritatẽ: vel cõtra oẽs: q̃ diſſentiũt poſſit defendere: ꝓpterea ꝙ iſtis reclamã-
tibus vos vnũ illũ ex oib⁹ delegiſt; quẽ bello p̃donũ p̃poneret;: hoc ſi vos te-
mere feciſt;: ꝛ Reip. parũ cõſuluiſt;: recte iſti ſtudia veſtra ſuis cõſilijs regere
conanꝭ: ſin aũt vos plus tũ in rep. vidiſtis: vos his repugnãtib⁹ p voſmet-
ipſos dignitatẽ huic impio: ſalutẽ orbi terrarũ attuliſtis aliq̃n iſti pricipes:
et ſibi et ceter; po. ro. vniuerſi auctoritati parendũ eẽ fateanꝭ: atz in hoc bello
aſiatico ꝛ regio nõ ſolũ militaris illa virt⁹. que ẽ in Cn. Põ. ſingꝭaris: ſed alie
quoq; virtutes ani multe ſunt: ꝛ magne requirunꝭ. Difficile ẽ in Aſia Cilicia
Syri. ꝛ regniſq; interiorũ nationꝭ: ita v̓ſari veſtrũ impatorẽ: vt nihil aliud q̃z
de hoſte ac laude cogitet. Deinde etiã ſi qui ſint pudore ac tẽpantia modera-
tiores tũ eos eẽ tales ꝓpter multitudinẽ hoim cupidorũ nemo arbitraꝭ. Diffi
cile eſt dictu quirites q̃zto i odio ſum⁹ apd̓ exteras natiões ꝓpter eorũ quos
ad eas hoc anno cũ impio miſim⁹ iniurias ac libidines: ꝙ eni fanũ putatis
in illis terris veſtris mgrãtib⁹ religioſum? Quã ciuitatẽ ſanctã? quã domũ
ſatis clauſam ac munitã fuiſſe? Vrbes iam locupletes ꝛ copioſe requirunꝭ.
quibus cauſa belli propter diripiendi cupiditatẽ inferatur. Libenter hoc co-
ram cum. Qu. Catulo: ꝛ Qu. Hortenſio diſputarẽ ſummis ꝛ clariſſimis vi-
ris. Nouerunt enim ſociorũ vulnera vident eorũ calamitates querimonias
audiunt: pro ſocijs vos contra hoſtes exercitum mittere putatis: An hoſtiũ

cap. XXII extr.

KSIĄŻNICA POMORSKA W SZCZECINIE

iudei
cretes
nus eo
tis ling
ei. Stu
omnes
ad inu
Quid
sse. Al
bant di
iusto
est passi
us pe
ndecen
uocan
tus est
habita
est hoc
ex aici
ba hec
estimatis
cum sit
sed ho
est
Et eic
hebus d
ffundam

XV.19-22